

Eyal Weizman: Η Αρχιτεκτονική ως Πολιτική Παρέμβαση

Eyal Weizman

Ο Eyal Weizman είναι Ισραηλινός βραβευμένος αρχιτέκτονας, ιδρυτής του *Forensic Architecture*. Το **Σάββατο 26 Μάη** θα μιλήσει στα πλαίσια του [B-FEST](#) στην εκδήλωση με τίτλο “**Η Αρχιτεκτονική του Πολέμου: Πόλεις, Βία & Εντοπισμός**”.

Ο Weizman είναι καθηγητής Χωρικού & Οπτικού Πολιτισμού, διευθυντής του Ερευνητικού Κέντρου Αρχιτεκτονικής στο Goldsmiths, παν/μιο του Λονδίνου. Συγγραφέας πολλών βιβλίων με κύριο ενδιαφέρον την αρχιτεκτονική ως πολιτική παρέμβαση και τον ρόλο της πειθαρχίας στο σύγχρονο αστικό πεδίο πολέμου. Ιδρυτικό μέλος της ομάδας *Decolonizing Architecture Art Residency* στη Δυτική Όχθη της Παλαιστίνης.

Ιδρυτής της ανεξάρτητης ερευνητικής ομάδας **Forensic Architecture**, η οποία χρησιμοποιεί εργαλεία της αρχιτεκτονικής για να εντοπίσει στον χώρο κρατικά εγκλήματα. Χρησιμοποιώντας σύγχρονες τεχνολογίες επιτήρησης και εντοπισμού, χαρτογράφησης και ανάλυσης του χώρου «αντιστρεφει» το βλέμμα και τη χρήση τους, από εργαλεία κρατικής βίας σε αποδείξεις των κρατικών, πολιτικών, περιβαλλοντικών εγκλημάτων και παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι αποδείξεις αυτές παρουσιάζονται στη δημόσια σφαίρα σε πολιτικά και νομικά φόρα ενώ χρησιμοποιούνται συχνά από δικαστήρια, διεθνείς οργανισμούς και οργανώσεις ανθρ. δικ/των. Στο B-FEST, μαζί με τους Χριστίνα Βαρβία και Στέφανο Λεβίδη από το *Forensic Architecture*, θα παρουσιαστούν συγκεκριμένα ευρήματα και αποτελέσματα των ερευνών τους.

Μεταξύ των βιβλίων του Eyal Weizman βρίσκεται το πρόσφατο *Forensic Architecture: Violence at the Threshold of Detectability* (2017) καθώς και τα *Hollow Land*:

Israel's Architecture of Occupation, The Conflict Shoreline: Colonialism as Climate Change, Mengele's Skull. Στα ελληνικά κυκλοφορεί το Μέσα από τοίχους, εκδ. Τοποβόρος (2011).

Παρακάτω παραθέτουμε το απόσπασμα από τη συνέντευξη με τον *Eyal Weizman*, που πραγματοποιήθηκε από τον αρχιτέκτονα *Yesomi Umoju*:

Yesomi Umoju: Η βασική ιδέα που μου έχει μείνει από τη ζωή μου ως αρχιτέκτονας είναι ότι η αρχιτεκτονική είναι εγγενώς αφηγηματική -δηλαδή, ότι πρέπει να χρησιμοποιείται για να διατυπώνει ένα συγκεκριμένο και, πιο σημαντικά, κριτικό επιχείρημα πέρα από την απλή της λειτουργικότητα. Είναι ξεκάθαρο ότι το έργο σας θίγει αυτή την όψη του δομημένου περιβάλλοντος, επικεντρώνοντας στους τρόπους που η αρχιτεκτονική μπορεί να χρησιμοποιηθεί ώστε να υπηρετεί συγκεκριμένες πολιτικές και κοινωνικές αξίες. Γιατί ελκύεστε από αυτό το πλαίσιο σκέψης;

Eyal Weizman: Η αρχιτεκτονική και η ερευνητική αρχιτεκτονική προϋποθέτουν ότι κάποιος έχει πάρει μια πολιτική θέση. Δεν υπάρχει αρχιτεκτονική πρόταση που μπορεί να είναι έξω από αυτό. Αν νομίζουμε το αντίθετο, τότε χάνει τη δραστηριότητα και το νόημα της. Άρα πρέπει να κατανοήσουμε το γεγονός ότι η αρχιτεκτονική συνεπάγεται την ενεργή τοποθέτηση εντός του υπάρχοντος συσχετισμού δυνάμεων που αποκαλούμε πολιτική. Επίσης, είναι σημαντικό να εκτιμήσουμε την φαρμακολογική διάσταση της αρχιτεκτονικής -φαρμακολογική επειδή είναι και δηλητήριο και θεραπεία. Όπως κάθε τεχνολογία, αν το σκεφτούμε με όρους παραγωγής πραγμάτων, υποκειμενικότητας και κοινωνικοτήτων στον κόσμο, η αρχιτεκτονική μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να καλύψει διαφορετικούς σκοπούς.

Δεν υπάρχει τίποτα εγγενώς κατασταλτικό ή απελευθερωτικό σε έναν αρχιτεκτονικό σχηματισμό. Ανησυχώ πολύ για τις θέσεις που αντιλαμβάνονται την αρχιτεκτονική ως μέσο ελευθερίας ή καταστολής. Στην πραγματικότητα, νομίζω ότι όσο περισσότερο θες να δράσεις για να απελευθερώσεις κάτι, τόσο περισσότερο

χρειάζεται να ψάξεις στην άβυσσο των χειρότερων αρχιτεκτονικών δυνατοτήτων και στις πιο έντονες καταστάσεις αδικίας ή επιβολής βίας. Εδώ είναι που η φαρμακολογική διάσταση της αρχιτεκτονικής γίνεται χρήσιμη -όσο περισσότερο εμβαθύνεις στο δηλητήριο, τόσο πιθανότερο είναι να βρεις τη θεραπεία.

Για παράδειγμα, η δουλειά μου με τους Sandi Hilal και Alessandro Petti στο γραφείο μας στο Beit Sahour που ονομάζεται **Αποαποικιοποίηση της Αρχιτεκτονικής**, εξετάζει βασικά το πιο κατασταλτικό άκρο της αρχιτεκτονικής. Μελετούμε πώς το δομημένο περιβάλλον χρησιμοποιείται ως μήτρα ελέγχου, ως η στερεοποίηση και η αστικοποίηση του βλέμματος, και ως η υποδομή μιας άδικης μοιρασιάς. Σήμερα βρισκόμαστε σε μία θέση όπου χρειάζεται να φανταστούμε το δυνατό μέλλον της Παλαιστίνης. Μέσω της δουλειάς μας, καταλήξαμε ότι αντί να ακολουθήσουμε το μονοπάτι της αναζήτησης μιας αγροτικής ουτοπίας -τη ρομαντική ανάμνηση της Παλαιστίνης που χάθηκε το 1948, και σε κάποιο βαθμό και το 1967- χρειάζεται να εμβαθύνουμε στον πυρήνα του μέσου της καταπίεσης ώστε να αναδυθεί μια νέα πραγματικότητα.

Για αυτό χρησιμοποιούμε τους ίδιους τους οικισμούς, αυτές τις κοινότητες που στην πραγματικότητα είναι αποικίες σε κατειλημμένα εδάφη, ως το αποτύπωμα του μετασχηματισμού. Μέσω του δικτύου θεσμών, δημόσιων υπηρεσιών, και στρατιωτικών βάσεων που συγκροτούν τη σπείρα του ελέγχου, είναι που μπορούμε να βρούμε τα νέα κοινωνικά και πολιτικά κοινά στην Παλαιστίνη. Ακριβώς μέσω αυτής της ευρείας κλίμακας αναστροφής είναι που φανταζόμαστε έναν κόσμο στον οποίο τίποτε δεν χρησιμοποιείται για τον σκοπό που αρχικά σχεδιάστηκε. Άρα η ιδέα μας είναι να ανατρέψουμε αντί να διαγράψουμε και να ξεκινήσουμε από την αρχή.

Umoju: Με ενδιαφέρον ανακάλυψα ότι το τρέχον ερευνητικό σας σχέδιο, η **Εγκληματολογική Αρχιτεκτονική (Forensic Architecture)**, δανείζεται το όνομά του από μια υπάρχουσα επαγγελματική κατηγορία: τον εγκληματολόγο αρχιτέκτονα. Όμως, όπως με τις περισσότερες άλλες δουλειές σας, αντιστρέφετε το

νόημα του όρου. Μπορείτε να μας μιλήσετε για το ενδιαφέρον σας για την εγκληματολογική έρευνα και την αρχιτεκτονική ως ξεχωριστές οντότητες, και γιατί η εγκληματολογική αρχιτεκτονική έγινε εύστοχο θέμα για εσάς;

Weizman: Ναι, ο αρχιτέκτονας που κάνει εγκληματολογική έρευνα είναι συνήθως ένα μηχανικός δομικών έργων που συμβουλεύει το δικαστήριο σε διάφορα ζητήματα που σχετίζονται με αποτυχίες και ελαττώματα κτιρίων, συνήθως σε ασφαλιστικές διαφορές. Ανασχηματίσαμε και ανασκευάσαμε το νόημα του όρου επειδή βρήκαμε τεράστια δυνατότητα σε αυτόν να προωθήσουμε τον αρχιτεκτονικό λόγο. Από τη μια, η αντίληψή μας για την εγκληματολογική έρευνα δεν είναι η ίδια με αυτή που βρίσκεται στην υπηρεσία του νόμου.

Στην πραγματικότητα, ξεθάψαμε το αρχικό νόημα ανασυγκροτώντας τη γενεαλογία του όρου “forensics” -επιστρέφοντας στην έννοια ως “η τέχνη της αγοράς (του φόρουμ)”. Οι αγορές συγκροτούνται γύρω από τα υλικά στοιχεία των ζώων και των πόλεών μας· είναι οι χώροι γύρω από τους οποίους πολιτικές αποφάσεις και μερικές φορές θεωρητικές θέσεις πρέπει να παρθούν ή να συζητηθούν. Σε αυτή τη σφαίρα, υπάρχει πάντοτε η δυνατότητα ισότητας ανάμεσα στους ανθρώπους και στα πράγματα. Με την ιδέα της εγκληματολογικής αρχιτεκτονικής κατανοούμε την πολιτική ως ζήτημα εν κινήσει, αυτό που αποκαλώ “πλαστική πολιτική”, ή, διαφορετικά, ως ο τρόπος με τον οποίο οι κοινωνικοπολιτικές δυνάμεις συνεχώς αναδιπλώνονται σε επίσημες οργάνωσεις.

Η αρχιτεκτονική είναι πολιτική μόνο χάρη στη δυναμική της φύση. Όλα τα κτίρια και οι πόλεις βρίσκονται υπό συνεχή μετασχηματισμό. Το γεγονός της αρχιτεκτονικής είναι ο τρόπος που η υλικότητά της την αναδιοργανώνει σε σχέση με τις μεταβαλλόμενες περιβαλλοντικές συνθήκες. Οι πόλεις αλλάζουν μέσα σε μεγάλες χρονικές περιόδους, αλλά τα κτίρια συνεχώς μετασχηματίζονται -οι σκεπές γέρνουν, οι τοίχοι παίρνουν κλίση, η μπογιά σπάει- και αυτά εγγράφονται στο περιβάλλον, το οποίο είναι επίσης πολιτικό. Τα τείχη αλλάζουν πορεία, οι πόλεις διαστέλλονται και συστέλλονται. Είναι η ενέργεια της

αλλαγής που μπορεί να διαβαστεί πολιτικά. Δεν με ενδιαφέρει να αναλύω την αρχιτεκτονική ως ένα στατικό πράγμα, γιατί δεν είναι.

Αυτή η προσέγγιση τόσο της εγκληματολογικής έρευνας όσο και της αρχιτεκτονικής μας φέρνει σε αυτό που πιστεύουμε ότι είναι ο μόνος τρόπος να εξελιχθεί η αρχιτεκτονική έρευνα στο σήμερα. Πιστεύω ότι ο τελική συνθήκη -η ασυμπτωτική συνθήκη της αρχιτεκτονικής- είναι η εγκληματολογία. Μεγάλο μέρος της αρχιτεκτονικής έρευνας “μιλάει στο κενό” για να παραθέσω τον τίτλο του βιβλίου του [Adolph Loos](#). Αλλά, με τη δουλειά μας, μέσα από τον εξονυχιστικό έλεγχο του νομικού πλαισίου και την εξέταση σε αντιπαραβολή, υπάρχει εκεί ένα μοντέλο μέσα στο οποίο τα υλικά στοιχεία του κόσμου (η αρχιτεκτονική, ο αστισμός και οι πόλεις) μπορούν να συζητηθούν συνεκτικά.

Αν και η μεγάλη δημόσια συζήτηση εντός διάφορων πτυχών της αμερικανικής πανεπιστημιακής κοινότητας είναι, το εάν η αρχιτεκτονική αναπτύσσεται από το κέντρο -από μια συνεχή συζήτηση με την ίδια της την εθιμοτυπία και κληρονομία, από τον Βιτρούβιο και το Παλλάδιο μέχρι και το σήμερα- αντιθέτως, η δική μας εργασία εκκινεί στην περιφέρεια, από τα άκρα της αρχιτεκτονικής και μέσω της επαφής και της τριβής της με άλλους κλάδους. Κατά συνέπεια, η εγκληματολογική αρχιτεκτονική χρειάζεται να ιδωθεί όχι μόνο ως μια πράξη διευθέτησης γύρω από το παρελθόν, αλλά επίσης ως κάλεσμα για δημιουργία της αγοράς μέσα στην οποία η αρχιτεκτονική έρευνα μπορεί να αντηχήσει -εκεί όπου μπορεί να αναπτυχθεί η συζήτηση και να παρθούν αποφάσεις. Αυτές είναι οι πολιτικές κοινότητες.

Η έρευνα δεν έχει νόημα και επιρροή χωρίς την αγορά στην οποία μπορεί να εκφραστεί, να διαγωνιστεί, να αντιπαρατεθεί και να αρθρωθεί. Οπότε χρειάζεται να καταλάβουμε ότι μέρος της αποστολής της εγκληματολογικής αρχιτεκτονικής είναι να επεκτείνει, εφεύρει και κατασκευάζει συνεχώς και συγχρόνως νέες αγορές για το μέλλον. Αυτή είναι, βέβαια, και μια σχεδιαστική εργασία στην οποία φανταζόμαστε νέες φυσικές μορφές, χωρίς να χρειάζεται να είναι όπως οι ρωμαϊκές αγορές,

αλλά προτιμότερα να λειτουργούν σε ευρύτερη κλίμακα και φάσμα παρέμβασης. Μπορεί να είναι δίκτυα κοινωνικών και πολιτικών θέσεων. Να επεκτείνουν, συναινούν και αναδιατυπώνουν τη συνδεσιμότητά τους.

Umoju: Πώς μπορείτε να αφαιρείτε την πολιτική σας θέση από την αντικειμενικότητα αυτών των δεδομένων και από το γεγονός ότι θα παρουσιαστούν στο ουδέτερο περιβάλλον ενός δικαστηρίου; Ή, αντιθέτως, μήπως προσπαθείτε συνεχώς να εισάγετε μια στρατευμένη θέση στην όλη δημιουργική διαδικασία;

Weizman: Εδώ έχουμε ένα παράδοξο που νομίζω ότι το θέτετε πολύ καλά. Για να παρέχουμε μια γνώμη ειδικού στο δικαστήριο, πρέπει να προσποιηθούμε αντικειμενικότητα. Αν γνωρίζουν ότι έχεις μια στρατευμένη θέση, τότε γίνεται δύσκολο να πείσεις το δικαστήριο ότι μπορείς να παραδώσεις μια αποστασιοποιημένη γνώμη. Σε αυτό το κομμάτι της υπηρεσίας μας, προσπαθούμε να είμαστε όσο πιο επαγγελματίες μπορούμε.

Φυσικά, η απόφαση να εισχωρήσουμε σε ένα συγκεκριμένο περιβάλλον βασίζεται στην πολιτική μας αφοσίωση και στα πολιτικά μας κίνητρα. Οπότε η επιλογή να δουλέψουμε στη Γουατεμάλα εκπροσωπώντας τις κοινότητες Ixil του τομέα El Quiché στα δυτικά βουνά της χώρας, που υπέστησαν γενοκτονία από τον στρατό της Γουατεμάλας, ο οποίος υποστηρίζεται από τις ΗΠΑ και τους Ισραηλινούς ομολόγους τους, είναι η μια πολιτική υπόθεση από μόνη της.

Umoju: Ένα πράγμα που με γοήτευε καθώς παρακολουθούσα την πρακτική σας τα τελευταία χρόνια είναι ότι σας ενδιαφέρει να βλέπετε την αρχιτεκτονική σε ένα διευρυμένο πεδίο. Τι σας οδήγησε στην επινόηση του όρου “ερευνητική αρχιτεκτονική” και στην ίδρυση του Κέντρου Ερευνητικής Αρχιτεκτονικής (CRA) στο Goldsmiths;

Weizman: Το Κέντρο Ερευνητικής Αρχιτεκτονικής δημιουργήθηκε από την προσπάθεια διάφορων καθηγητών στο Goldsmiths να βάλουν την αρχιτεκτονική στο πρόγραμμα σπουδών, αλλά με διαφορετικό

τρόπο από το πώς διδάσκεται στις αρχιτεκτονικές σχολές, έχοντας συνειδητοποιήσει ότι η χωρική και αστική θεωρία είχαν γίνει το κοινό πλαίσιο μέσω του οποίου παίρνει σχήμα συχνά η διεπιστημονική έρευνα. Για πολλούς από εμάς στο Κέντρο, η αρχιτεκτονική προσέφερε μια κρίσιμη και επιστημονική αρένα μέσω της οποίας διαφορετικά είδη γνώσης μπορούσαν να παραχθούν και ανταλλαχθούν. Από τότε που δέχτηκα τη θέση, και μαζί με μια ομάδα συνεργατών, προσπάθησα να εισάγω μια εναλλακτική στην παραδοσιακή αρχιτεκτονική εκπαίδευση που δεν έχει ως κέντρο τον σχεδιασμό, αλλά περισσότερο χρησιμοποιεί την αρχιτεκτονική γνώση με διαφορετικούς τρόπους.

Η αρχιτεκτονική μας επιτρέπει να παρεμβαίνουμε και να ανοίγουμε λανθάνοντα ζητήματα που υπάρχουν για καιρό ανάμεσα σε διάφορους κλάδους της γνώσης. Γι' αυτόν τον λόγο, η αντίληψή μας για την αρχιτεκτονική ή για την αρχιτεκτονική έρευνα δεν είναι συνδεδεμένη με μια σχεδιαστική πρόταση, με τον τρόπο που η συμβατική έρευνα στην αρχιτεκτονική καταπιάνεται, όπου για να διευκολυνθεί καλύτερη παρέμβαση σε ένα μέρος, οι αρχιτέκτονες μελετούν αυτό, το γενικότερο πλαίσιο του, και μετά καθορίζουν τις συνθήκες για να λάβει χώρα ο σχεδιασμός.

Στο CRA, κόβουμε το νήμα που οδηγεί αποκλειστικά και μόνο από την έρευνα στον σχεδιασμό και ανοίγουμε διαδρομές κάθε είδους ώστε η αρχιτεκτονική γνώση και σκέψη να λειτουργεί στον κόσμο. Η αντίληψή μας για την αρχιτεκτονική δεν είναι ότι ολοκληρώνεται και σχηματοποιείται σε ένα κτίσμα, αλλά ότι το κτίσμα αντανακλά ένα πολύ ευρύτερο πεδίο διάδρασης και δυνάμεων.

Umoju: Μιλάτε για την ανάγκη ανάληψης ενεργής θέσης, όταν καλείτε σε μια πρακτική βασισμένη στην έρευνα. Γιατί αισθάνεστε ότι αυτό είναι απαραίτητο;

Weizman: Όταν ιδρύσαμε το CRA, το δυναμικό του δεν αποτελούταν μόνο από αρχιτέκτονες. Στην πραγματικότητα, η πλειονότητα όσων δραστηριοποιούνται και σε μεταπτυχιακό και σε διδακτορικό

επίπεδο ήταν καλλιτέχνες, κινηματογραφιστές, επιμελητές και άλλοι άνθρωποι που προσπαθούν να διερευνήσουν το παρόν μέσω της χωροταξίας. Βρεθήκαμε μαζί επειδή αντιληφθήκαμε τον πολιτικό χώρο που σχηματίζει το επίκεντρο της έρευνάς μας. Με τον τρόπο που δουλεύουμε, πρέπει να πάρουμε μια αντάρτικη ή ενεργή θέση, για να φτάσουμε στα γεγονότα του ζητήματος με το οποίο είμαστε πολιτικά παθιασμένοι.

Αν η γενική αντίληψη είναι ότι ένας επιστήμονας ή ένας ερευνητής πρέπει να αναπτύξει μια αντικειμενική θέση σε σχέση με την έρευνά του, τα γεγονότα, και το νόημά τους, τότε, παραδόξως, πιστεύω ότι σήμερα για να καθοριστούν αυτά τα γεγονότα, χρειάζεται να συζητηθούν από μια θέση δυσαρέσκειας, ανάγκης, επιθυμίας ή κριτικής σε σχέση με μια συγκεκριμένη κατάσταση. Εδώ είναι που η έρευνα αναδύεται. Και, αν κάποιος θεωρούν ότι η έρευνα είναι ένας εγκεφαλικός, διανοητικός πρόγονος σε σχέση με τη φυσικότητα της εφαρμογής, τότε σήμερα συνειδητοποιούμε περισσότερο από ποτέ ότι η στρατευμένη πρακτική αποτελεί τη συνθήκη της ίδιας της παραγωγής γνώσης.

Μερικές φορές για να μάθεις από μια κατάσταση πρέπει να παρέμβεις σε αυτή, πρέπει να παράγεις την ίδια τη γνώση πάνω στην οποία θες να στοχαστείς. Με αυτόν τον τρόπο, πρακτική και παραγωγή γνώσης είναι απαραίτητως συνυφασμένες στη δουλειά μας.

Έτσι, δείχνουμε πολύ λίγη υπομονή στην ιδέα της έρευνας ως απαθούς και αδιάφορης μελέτης.

Μετάφραση: **Σοφία Παπαγιαννάκη**

<https://walkerart.org/magazine/eyal-weizman-architecture-confronts-politics>